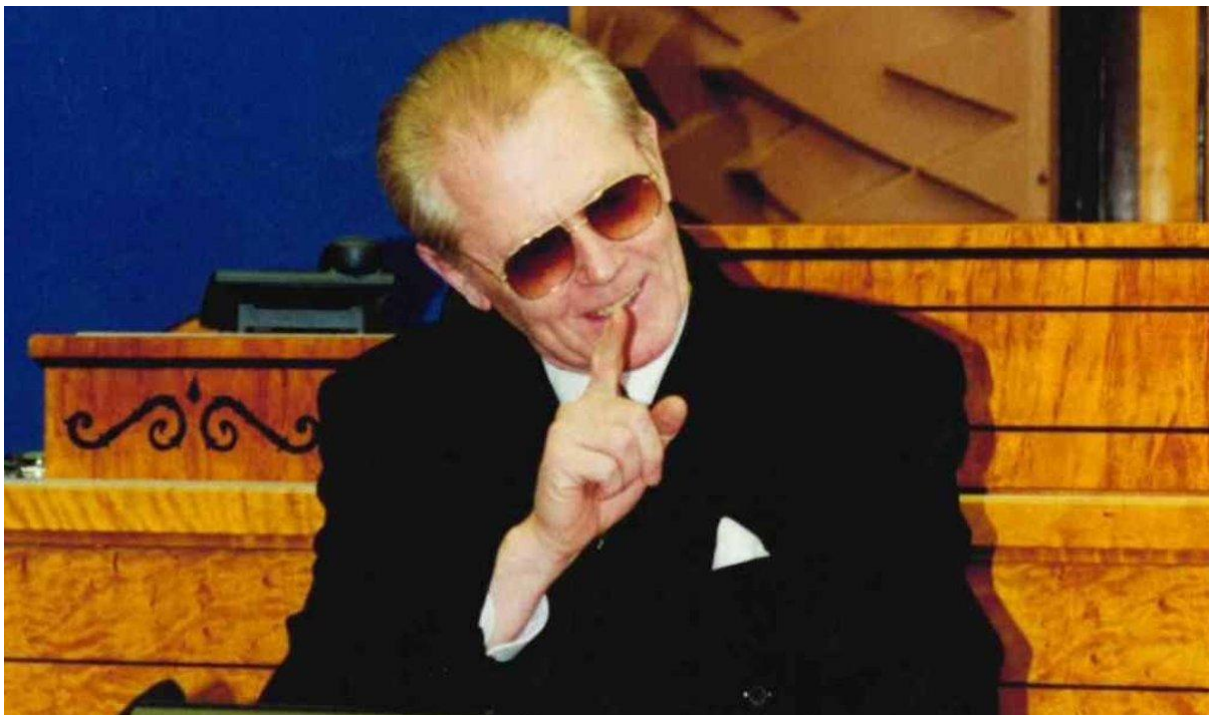

Vajaduse korral päike, vajaduse korral äike. 81-aastasena lahkus endine õiguskantsler Eerik-Juhan Truuväli

Suurepärane õppejõud ja teadlane, väga lugupeetud õiguskantsler, austatud kolleeg, andekas jurist, vaimukas sõber, hea laulumees ning Eesti riigi ning kohaliku omavalitsuse paljude oluliste õigusaktide initsiaator ja looja ning teemade algataja ja arendaja, loetlevad kolleegid endise õiguskantsleri Eerik-Juhan Truuvälja teeneid.

Eerik-Juhan Truuväli oli teadlasena põhjalik ning argumenteeris alati oma seisukohti.

Õiguskantsleri kunagise nõuniku Sulev Lääne esimene kokkupuude õppejõud Eerik-Juhan Truuväljaga pärineb 1970ndatest, Tartu õigusteaduskonna tudengiajast.

„Eerik-Juhan oli üliõpilaste jaoks hirm ja arm. Kuna tegemist oli väga erudeeritud inimesega ning oma valdkonna tõelise asjatundjaga, siis oli ta ka väga nõudlik üliõpilaste suhtes. Eksami esimesel katsel läbikukkujaid oli paljudel juhtudel enam kui õnnestujaid,” meenutab ta.

Tugevaid õpetajaomadusi nimetab ka pikaaegne kolleeg, Truuvälja abina töötanud Anne Jakobson. „Kui ta nägi inimeses potentsiaali, ei hoolinud ta temale pühendatud

ajast, vaid andis talle kogu oma jõu. Pealiskaudsust ja laiskust ta ei kannatanud. Kui ta üliõpilaste puhul loengus kuulis, et keegi ei leidnud internetist küsimusele vastust, siis küsis sarkastiliselt: kas Tallinnas on kõik raamatukogud suletud?" Õpetamine oli tal veres, käitumiselt oli ta parajalt dotseeriv."

Lääne õppis Truuvälja Eesti riigi taastamisel tundma kui teadlast, riigimeest ja Eesti patriooti. „Enam on meelde jäänud kohtumised pärast põhiseaduse vastuvõtmist. Olime mõlemad olnud ka põhiseaduse assamblee eksperdid. Teemaks suures osas põhiseaduse realiseerimine, sealhulgas milliseid õigusakte millises järjekorras ette valmistada ja vastu võtta. Sisulist diskussiooni pakkusid seejuures enam kontrolli ja järelevalve ning kohaliku omavalitsuse teemad. Loomulikult ka omariiklus laiemalt. Oluline oli seejuures, et Truuväli oli teadlasena põhjalik ning argumenteeris alati oma seisukohti. See aga ei tähenda sugugi, et me kõiges alati ühte meelt olime,“ meenutab Lääne.

Omavaheline suhtlemine jätkus ka pärast seda, kui Lääne siirdus valitsuse nõuniku kohalt riigikaitse akadeemia õppetooli juhatajaks. Kui Truuväljast sai õiguskantsler, kutsus ta Lääne õiguskantsleri vanemnõunikuks. Truuväli aga asus hiljem akadeemia osakoormusega professori ning õppetooli juhataja kohale. „See oli üks väga intensiivne eluperiood ning Eerik-Juhan näitas ennast tõelise juhina, suurepärase juristina ning hea kolleegina, kuna uuesti tuli luua institutsioon, mis varem eksisteeris vaid 1938–1940. Olime suurepärase meeskond ning Eerik-Juhan selle kindel kapten. Õiguskantsleri institutsioon kujunes tema juhtimisel palju suurema tähendusega asutuseks kui vaid õigusaktide põhiseaduslikkuse järelevalveks,“ meenutab Lääne. „Tema roll oli väga suur ka õigusloome arengus ning samuti riigi täidesaatva võimu edendamisel. Näiteks olid õiguskantsleri esinemised riigikogus ja valitsuse istungitel mõnigi kord kui ülikooli seminarid ning seda heas mõttes – toimusid tõelised diskussioonid, kuidas riiki paremini, õiglasemalt ning loomulikult kehtiva õiguse raames edasi arendada. Mööda ei

pääsenud ka konfliktidest, aga need ei olnud nüüd mõeldes isegi olulised, kuna valdav oli ühine soov luua inimestele parem Eesti.”

Jakobson mäletab, et õiguskantsleri ilmumine riigikogu või valitsuse istungitele võis kujuneda oluliseks sündmuseks. „Toonased valitsused peaksid mäletama tema tugevat häält ja sirgjoonelist juttu. Ta oli väga otsese ja järsu ütlemisega, lollust ei sallinud ja kui seda nägi, siis kohe sekkus.”

Ta viitab Truuvälja meenutades värssidele „kellele antud on paista kui päikene, paistku siis päiksena üle maa! Kellele kästud on lüüa kui äikene, löögu see valjult ja armuta”. Need tunduvad talle Truuvälja iseloomustades kõige kohasemad.

Kohalike omavalitsuste seminare korraldanud Lääne lisab, et Eerik-Juhan oli kohalike omavalitsuste loomise tõeline „fänn” – tema juhtimisel käsitleti kõiki olulisi riigi ja kohaliku omavalitsuse toimimise ja arengu küsimusi. „Need ei olnud mitte niivõrd kontrollkäigud, kui just kohtumised ja kogemuste vahetamine ning ühiselt õppimine. Tundub vist uskumatuna, aga mõnigi kord lausa paluti meid võimalikult kiiresti tagasi tulla. Üheks põhjuseks võis olla ka see, et õiguskantslerina pidas Eerik-Juhan õiguse kõrval väga oluliseks õiguslust. Eelnev aga eeldab eelkõige, et oled hea inimene.”

Ta lisab, et Truuväli oli tõeline Soome sõber ning eriline suhe oli tal toonase Soome õiguskantsleri Jorma S. Aaltoga ning kantseleiülema, Soome aseõiguskantsleri Klaus Helmineniga. „Klaus Helminenini sõnul oli Eerik-Juhan Eesti parim „rahvasaadik” Soomes ning kõige tuntum ja lugupeetum eesti jurist,” tõdeb ta.

Üheks oluliseks perioodiks kujunes tegevus MTÜ-s Polis, mille eesmärk oli viia kokku teadlased, poliitikud ja praktikud, tegemaks ettepanekuid Eesti riigi, kohalike omavalitsuste ning valdkonna teaduse arenguks. Üks oluline algatus oli omavalitsuspäev, mida tähistatakse möödunud aastast alates riikliku tähtpäevana.

„Kahjuks Eerik-Juhan ise omavalitsuspäeval ei osale, kuid tema ideed ja tegemised elavad edasi. Targa inimese ja vaimuka sõbrana on ta jätkuvalt MTÜ Polise ja paljude teiste inimeste hulgas,” lausub Lääne. „Lihtsalt Eerik-Juhanina muutus ta oma suvekodus imeaednikuks – rääkis väsimatult oma uutest taimedest ning nende elust. Eriti meeldisid talle omakasvatatud küüslaugud. Eerik-Juhan oli ka tõeline laulumees. Meie ühistel koosviibimistel oli peaaegu oma ansambel. Eerik-Juhan palus mitmeid kordi, et tema matused ei oleks kurvad, vaid elurõõmsad ning et peiedel ikka lauldaks. Rõõmsad me ei suutnud peiedel kuidagi olla, aga laulu „Ma tahaksin kodus olla” laulsime tema mälestuseks ikkagi.”

Veebilehel:

<https://epl.delfi.ee/artikkel/86797689/vajaduse-korral-paike-vajaduse-korral-aike-81-aastasen-a-lahkus-endine-oiguskantsler-erik-juhan-truuvali>